

מוסרי דעת ונתיבי תורה מהיכל רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א

פרשת מטות מסעי - בין המצרים תשפ"ג

בס"ד

ישיבת פוניבז'

תכלית האבלות ותיקון החורבן

אחת. אבל מי שרוצה להחליף מקום יכול לעשות את זה לאט לאט, טבע האדם יכול להשתנות.

וממשיך המלבי"ם לבאר הדבר לענייננו "וע"ז אמר אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים וכו', רק ר"ל שנסיעות האלה לא נוכל ליחסם אל מה שאליו שהיה כדי לכנס לארץ ישראל, שהיו יכולים לכנס לא"י בלעדי המסעות האלה, כמ"ש אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר, כמו שלא ניחס הסבובים והעכובים שיעשה הנוסע הנ"ל מאזור החם אל אזור הקר להליכה אל אזור הקר רק לנסיעה מאזור החם כי זה המכריחו לסבובים אלה, ובכ"מ שיתעכב שם נאמר שעשה יציאה והעתק מהאזור החם במה שהעתק טבעו אל הפכו, כן **היה באלה מסעי בני ישראל שבכל מסע ומסע יצאו יציאה חדשה מארץ מצרים**, ר"ל שהעתיקו א"ע מגלולי מצרים".

דרגה אחר דרגה

כשעם ישראל יצאו ממצרים הם היו בשיא הטומאה, וכשהם היו במדבר היו צריכים להתנקות מזה, ושהגיעו לארץ ישראל שם הם הגיעו לשיא הקדושה, משיא הטומאה, למקום הכי קדוש בעולם. ובאופן טבעי לא שייך לעבור ממצרים לארץ ישראל בבת אחת, אין לאדם שום כלי לקבל את הקדושה של הארץ ישר מטומאת מצרים, ולכן הוצרכו מ"ב מסעות, ובכל מסע הם התקדמו ויעלו עוד ועוד.

וכמו שכשהיו עולים להביא ביכורים לבית המקדש, שהיו עולים בדרך מעיר לעיר, ולמשכים היה הממונה אומר, קומו ונעלה ציון אל (בית) ד' אלוקינו" (ביכורים ג, ב), עולים לירושלים, מכריזים על זה כל יום מחדש, זה ההכנה לבית המקדש, לא נוסעים סתם. כך גם במדבר בכל תחנה אחר שהענן היה עולה ונוסע כולם ידעו שעכשיו מתקרבים יותר לארץ ישראל, מתקרבים עוד לקדושה, וכך הם יכלו להגיע בסוף לארץ מוכנים כראוי כדי לקבל את המעלות של ארץ ישראל.

"למען שמך" - הכניעה לקב"ה נמדדת בויתור על הנוחות

עליו לדעת שכל החיים הם תחנות להגיע למטרה אחת, ויש מטרה, מבקשים מהקב"ה "ראה בעינינו", כולנו רוצים גאולה, אבל התפילה "וגאלנו מהרה **למען שמך**", אין ענין סתם בגאולה, הכל הוא למען שמו של הקב"ה. מתפללים שהרשעים והמלשינים יסתלקו מאיתנו, שם אנחנו מרגישים יותר את הצורך בזה, אבל כשמתפללים על הצדיקים פחות מרגישים את הענין. צריך שיהיה מהלך מה העיקר בחיים, לדעת שעובדים כל הזמן אצל הקב"ה, הוא קובע לנו מה עלינו לעשות ותפקידנו הוא להיכנע אליו ולדעת מה הוא רוצה מאיתנו.

אפשר לעבור עוד ועוד שנה ולא להרגיש שום חסרון, וודאי שאכפת שאין בית המקדש, אבל צריך גם להרגיש שחסר לנו משהו, אפשר לחיות את החיים ולהרגיש שיש הכל, יש רוחניות, יש גשמיות, לא להרגיש באמת שחסר משהו. והאדם נבחן אם הוא באמת נכנע לקב"ה, אם הוא שם את הדברים האישיים בצד, אם הוא מוותר למען שמו יתברך, והאדם גם נבחן בדברים קטנים, איך הוא קם בבוקר, גם לקום חמש דקות יותר מוקדם מראה שהוא נכנע, אם הוא אומר דברי תורה בשעת האוכל הוא נכנע.

בחובות הלבבות יש י' שערים, אמונה, בחינה, עבודת אלוקים, ביטחון וכו', הכל דרגות ודרגות והדרכה איך אפשר להגיע לדרגה הסופית, לדעת שהקב"ה מנהל את העולם, לזכור שהוא עוזר לאדם והכל מגיע ממנו, ולדעת שחייבים לו הכרת הטוב, ואף אחד אחר לא יכול לעשות כלום. ולאחר מכן יש גם את שער הכניעה, כי יתכן שיהיה לאדם את כל המעלות הללו אבל הוא עדין לא ייכנע לקב"ה.

(המשך בעמוד ד')

עברי ד'

בזמן חורבן בית המקדש כולם ראו שיש מידת הדין. ממידותיו של הקב"ה הם - רחמים ודין, ובזמן החורבן היה רגע האמת, כשעם ישראל לא התנהגו כראוי ובית המקדש לא מילא את תפקידו, לא בשביל זה הקב"ה נתן לעם ישראל את בית המקדש, ולכן הקב"ה לקח את בית המקדש מעם ישראל.

עם ישראל היו בטוחים שבית המקדש לא יחרב, הם התווכחו עם רמיהו שזה לא יכול להיות, היה ברור להם שזה לא יכול להיחרב.

הגמרא ביומא (ט:): אומרת "מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וג"ע ושפיכות דמים", עם ישראל הקריב קרבנות, אבל הם עבדו עם זה עבודה זרה, הנביא אומר להם "מי בקש זאת מידכם רמס חצרי" (ישעיה א, יב), הם שמרו על כל המצוות, ועבדו לעבודה זרה.

אדם שעובד עבודה זרה מכריז שיש עוד דברים שמשפיעים על הבריאה, אפשר להתפלל גם לכוכבים, אפשר לבקש גם מהצינורות, הוא חושב שיש צינורות - משרתים שגם הם יכולים לעזור. ובמדרש רבה (בראשית ס"ט, ג) "עליו א"ר יוחנן הרשעים מתקיימין על אלהיהם (בראשית מ"א) ופרעה חולם והנה עומד על היאור. אבל הצדיקים אלוקיהם מתקיים עליהם שנאמר והנה ד' נצב עליו", גם מי שמאמין בעבודה זרה יודע שהוא בעל הבית על העבודה זרה. אבל אצלנו האדם יודע שהוא עובד את ד', המשכן היה שומר על עם ישראל.

השתעברות גמורה לקב"ה

כבר הזכרנו את דברי הגמרא (בי"מ פה) "על מה אבדה הארץ וכו' שנאמר ויאמר ד' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם. אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילה", הם למדו תורה להנאת עצמם, הם חשבו שעל ידי זה הם יוכלו להיות יותר חכמים ולהשיג פרנסה, והשורש הוא שהם הרגישו שהתורה כביכול 'עובדת' אצלם, משרתת אותם, אבל האמת היא שאנו עובדים אצל התורה. מי שעובד עבודה זרה הוא נשאר בעל הבית על העבודה זרה, וכך גם מי שעובד את ד' להנאת עצמו, שיהיה לו פרנסה מזה, ומשתמש עם התורה לעצמו - זה נגד כל התורה.

והאמת היא שהכל תלוי בזה, בכל בוקר כשאומרים 'הנני מכוון' לפני הנחת תפילין אומרים שהתאוות משועבדות, המוח משועבד, הלב והמוח משועבדים, לכן אנו לובשים תפילין, להרגיש את זה לא רק בזמן התפילה, אלא בכל רגע ורגע.

מטרת המסעות - 'תחנות' של התקרבות לקדושה

קראנו בפרשה שעם ישראל נסעו מ"ב מסעות ממקום למקום, והסיבה שהקב"ה העביר אותם בכל המסעות הללו היא שבכל תחנה הם יתקדמו במשהו. ומפרש המלבי"ם (במדבר ל"ג, א) "ונהג ד' עמהם כאשר יסדר הרופא לאיש אשר הוא דר תחת קו המשוה באזור החם ורוצה להעתיק מגורתו אל קצה צפון באזור הקר וראה הרופא שאם יעתיק עצמו פתאום מקצה אל הקצה יחלה וימות, ויסדר לו סדר מהלכו ומסעו אל מחוז החפץ, להטות את דרכו מן החום הבוער אל הקרח הנורא בדרך סבובי, באופן שיעתיק טבעו ותכונתו ממדרגה למדרגה. וצוהו כמה יתעכב בכל מסע לפי התרחק המדינה מקו המשוה ולפי תכונת גופו כאשר ישער בחכמתו, עד שיורגל אחד אחד עם האויר הקר ולא יזיקנו. וזה הענין בעצמו היה הסבה למסעות האלה", כשאדם נוסע ממקום חם למקום קר הוא מצטנן, כל מקום בעולם מגדל אנשים לפי טבעו ולא שייך לעבור ממקום למקום בבת

מוסר התורה

דברי זכרון פנינים עובדות ומעשים שנשמעו מפייברלחט"א רבינו מרן שליט"א
על רבינו מרן ראש הישיבה מרנא רבי שמואל רוזנבסקי זצוק"ל – יום השנה כ"ז תמוז

מתוך משא רבינו מרן שליט"א – ביום השנה המ"א

נמצאים ביום השנה לרבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי שמואל רוזנבסקי זצוק"ל ונגיד מעט ממה שהיה אומר.

אומרים בתפילת יום כיפור קטן בווידי של רבי נסים גאון "ואם תבקש לנקותי כמטהר וכמצרף כסף לא ישאר ממני מאומה. כי אני כקש לפני אש. וכעצים יבשים לפני האור. כסף סיגים מצופה על חרש. הבל הבלים אין בו ממש", רבנו נסים אמר את זה גם על עצמו, וצריך לדעת מה הוא מתכוון במה שאומר שלא ישאר ממנו ממש כלום, ומה עם כל המצוות שעושה.

ואמר רבינו זצוק"ל בשם רבנו מרן המשגיח זצ"ל, שכתוב בפרשה (במדבר ל"ב ה) שבני גד ובני ראובן ביקשו ממש רבנו לא לעבור את הירדן "ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן וגו'", ובמדרש תנחומא (מסות ז) "הוי לב חכם לימינו זה משה ולב כסיל לשמאלו, אלו בני ראובן ובני גד. אמר להם הקב"ה אתם חבבתם ממונכם יותר מנפשותיכם, חייכם אין בו ברכה שנאמר (משלי כ) נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך אל תיגע להעשיר מבינתך חדל (שם כ"ג), ואיזו עשיר השמח בחלקו שנאמר (תהלים קכ"ח) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך", כיון שבני גד ובני ראובן לקחו את הנחלה בבהלה לא היה להם בזה ברכה.

ולכאורה יש לתמוה, שבפרשת "וזאת הברכה" (דברים ל"ג כ"א) מובא הסיבה שבני גד רצו את הנחלה בעבר הירדן "וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת ד' עשה ומשפטיו עם ישראל", הם רצו להישאר בעבר הירדן בגלל שמשה רבנו נקבר שם, הם אחזו שהקדושה שיהיה ע"י קברו של משה רבנו שם חשובה ככל הקדושה של כל ארץ ישראל, וזה היה שוה להם, וצריך להבין א"כ מה הייתה התביעה עליהם?

ובקהלת (י"א) "יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט", וביאר המשגיח 'יקר' הוא מלשון 'כבוד' (וכמו 'יקר בעיני ד' המוותה לחסידיו), מדובר על אדם שיש לו הרבה חכמה, אבל אם למרות כל החכמה יש לו קצת סכלות, יתכן שלא יהיה

ולכאורה יש לתמוה, שבפרשת "וזאת הברכה" (דברים ל"ג כ"א) מובא הסיבה שבני גד רצו את הנחלה בעבר הירדן "וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת ד' עשה ומשפטיו עם ישראל", הם רצו להישאר בעבר הירדן בגלל שמשה רבנו נקבר שם, הם אחזו שהקדושה שיהיה ע"י קברו של משה רבנו שם חשובה ככל הקדושה של כל ארץ ישראל, וזה היה שוה להם, וצריך להבין א"כ מה הייתה התביעה עליהם?

ובקהלת (י"א) "יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט", וביאר המשגיח 'יקר' הוא מלשון 'כבוד' (וכמו 'יקר בעיני ד' המוותה לחסידיו), מדובר על אדם שיש לו הרבה חכמה, אבל אם למרות כל החכמה יש לו קצת סכלות, יתכן שלא יהיה

ולכאורה יש לתמוה, שבפרשת "וזאת הברכה" (דברים ל"ג כ"א) מובא הסיבה שבני גד רצו את הנחלה בעבר הירדן "וירא ראשית לו כי שם חלקת מחקק ספון ויתא ראשי עם צדקת ד' עשה ומשפטיו עם ישראל", הם רצו להישאר בעבר הירדן בגלל שמשה רבנו נקבר שם, הם אחזו שהקדושה שיהיה ע"י קברו של משה רבנו שם חשובה ככל הקדושה של כל ארץ ישראל, וזה היה שוה להם, וצריך להבין א"כ מה הייתה התביעה עליהם?

ובקהלת (י"א) "יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט", וביאר המשגיח 'יקר' הוא מלשון 'כבוד' (וכמו 'יקר בעיני ד' המוותה לחסידיו), מדובר על אדם שיש לו הרבה חכמה, אבל אם למרות כל החכמה יש לו קצת סכלות, יתכן שלא יהיה

ובקהלת (י"א) "יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט", וביאר המשגיח 'יקר' הוא מלשון 'כבוד' (וכמו 'יקר בעיני ד' המוותה לחסידיו), מדובר על אדם שיש לו הרבה חכמה, אבל אם למרות כל החכמה יש לו קצת סכלות, יתכן שלא יהיה

זכה וחידידושיהם 'נכסי צאן ברזל' של עולם התורה

פעם רבינו זצוק"ל אמר לי שיש בחורים שמגיעים אליו ואומרים לו חידידושים, ובאמת אלו חידידושים שהוא הכניס לריידי של עולם הישיבות, והם כה השתרשו עד שנשכח בכלל שאלו חידידושים שלו, הוא זכה שהחידידושים שלו השתרשו והפכו להיות הפשט הפשוט בסוגיא, 'נכסי צאן ברזל' של כל הישיבות. פעם אמר לי רבינו הגדול מרן ראש הישיבה האבי עזרי זצוק"ל שמרנא הגרי"ז זצוק"ל מבריסק זכה בדור האחרון שחתני בר מצווה אומרים חידידושים שלו, וזה זכיה גדולה, שזה נהיה הפשט שכולם אומרים, בזמנינו היה נהוג שאומרים דבר תורה של השאגת אריה בבר מצווה, והיום מי שרוצה להגיד פשט נכון ואמיתי אומר חידידושים של מרן הגרי"ז, הוא זכה בזה. דהיינו יש זכיה מיוחדת למי שהתורה שלו נהיית לחלק גמור מהתורה בעצמה שכולם לומדים את זה. (כ"ח תמוז תשפ"א)

השתוקקות לתורה

הייתי פעם עם רבינו זצוק"ל באמריקה, והגיע לבקר אותי אדם גדול שהיה נכד של מרן הגר"ח מבריסק, ורבינו אמר לו 'לפני ארבעים וחמש ראיתי באחת החוברות שנדפסו בה מחידידושיהם של סבא שלך ושל אבא שלך ושליך', והזכיר מה היה כתוב שם, בשמו של כל אחד. היום אף אחד לא יכול להבין דבר כזה, הוא רצה לשאול אותי שאלה על מה שהוא כתב שם, בזמן שהכותב עצמו כבר לא זכר בכלל מה שהוא כתב. (כ"ח תמוז תשפ"א)

מירת הענווה

פעם דיברנו איתו בלימוד לאחר השיעור, והוא אמר לנו על דבר מסוים שאת זה ראה בחוברת כשעוד היה בחור"ל שכתב בחור מסוים, זה ענווה, וזה גם מראה כמה התורה שווה אצלו, הוא ראה את זה אז וזה עניין אותו, ונכנס לו למוח לכל החיים, הוא ייקר את זה. (כ"ח תמוז תשפ"א)

ליקר את התורה

היה מודה על האמת לקטנים שבתלמידיו, והיה שומע כל אחד. אבל לא רק זה, למדנו פעם בישיבה, ולמדנו במחזור מה שלמדנו בפעם הקודמת, והוא ידע להזכיר לבחור מה הוא אמר לפני חמש שנים, הוא זכר מה שאמרו

לו גם לאחר שנים, והיה מצדיק את הבחור שאמר אז טוב, כולו ענווה, ענווה שנבלעת באיברים, בלי קשר מי אמר את זה, הוא תמיד זכר, בשעת מעשה לא שמים לב לזה, אבל אחרי שנים כשנזכרים רואים שזה אדם אחר מכולם, הוא לא לוקח את החידוש הזה לעצמו, הוא מזכיר מה השני אמר, וזה בא מזה שהוא יקר כל דבר חכמה. (כ"ח תמוז תשפ"א)

'יש כך וכך פשטים בריטב"א....'

למדתי בחברותא עם אחד שישן אצל רבינו זצוק"ל בימי חוליו. למדנו אז מסכת יבמות דף י"ג, ובלילה כשהתעניין אצלו רבינו מה למד באותו היום, הזכיר בתוך הדברים את דבריו של הריטב"א לגבי נישואין... כששמע רבינו את הריטב"א, החל לומר 'יש כך וכך פשטים בריטב"א...' והחל לפרט בארוכה בבירות ורהיטות מילה במילה כדרכו, ללא הפסקה... זה היה נשמע כמו שקורא מתוך הכתב. (ספר 'ראש הישיבה')

ארי במלחמתה של תורה

היינו מלווים את רבינו זצוק"ל לביתו, וכל הדרך היה 'כמעין המתגבר', עוד שאלה ועוד דבר, ממש 'גן עדן...' כל הזמן דיבר באותו חיות וגישמאק. היה מצטט כסדר בעל פה רמב"ם על הלשון, עם הדיוקים. הדיוק היה אצלו חלק מצורת הדברים, והיה מחושבן מתחילה ועוד סוף. פעם דיבר על 'קנין פירות' ובחור שאל שאלה צדדית, על מנת להגיע לשאלה אחרת, ותיכף עלה על זה, וענה לו מיד על השאלה האחרת: 'הבנת מה אתה רוצה... אבל שם זה לא כך...'. ואע"פ שהיה כל כך מחושבן עם כל הפרטים, אף פעם לא התעצל להתחיל עוד פעם מהתחלה את הסברות'. (ספר 'ראש הישיבה')

שמחת התורה

האוצרות הגדולים והריידי שכל עולם התורה נהנה מכוחו, כולם יודעים, מה שפחות יודעים, זה ה'שמחת התורה' שראינו אצלו, לא עניין אותו לא כבוד ולא שום דבר אחר, כל העניינים שכיום הם 'עובר לסוחר' לא דרכו על מפתנו, היה תענוג לראות כשהוא ורבינו הגדול הרב שך היו מתפלפלים במקומם בקולות וברקים, היום אם זה היה היו מגיעים מיד לצלם... אנחנו כולנו עמדנו וראינו זאת תדיר, והיו הדברים שמחים ומאירים. (כ"ז תמוז ע"ח)

ריש"א דגלותא

דברי זכרון פנינים עובדות ומעשים שנשמעו מפי יברלחט"א רבינו מרן שליט"א
על רבינו רשכבה"ג קברניט הישיבה מרנא רבי יוסף סל"ו אלישיב זצוק"ל – ז"ס השנה כ"ח תמוז

מתוך משא רבינו מרן שליט"א במעמד אלפי ישראל בסיום הש"ס ועצרת המספד המרכזית, ככלות י"ב חודש להסתלקות מרן זצוק"ל – בניני האומה ירושלים

מסרו שבט לוי את נפשם להחזיר את ענני הכבוד, שבט לוי גם נתייתמו במיתת אהרן.

אצל רבינו הגדול היינו מגיעים עם שאלות של שבט לוי לפני עשר שנים כמעט ואיבדנו את רבינו ובנס זכינו לאורו לעוד תשע שנים. כשנסתלק רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זצוק"ל, היה הכל חושך, אבל ידענו יש הרב אלישיב! יש מי שישמור את עולם הישיבות מכל שינוי ומכל זיז, לא תמיד היה מורגש, אבל כעת כולם רואים כמה שהשומר היה. היינו שואלים אותו שאלות של דקות בהנהגת הישיבה, היה אומר על כל דבר זה שינוי, זה לא. הוא היה השמירה של הישיבות, של שבט לוי.

ותפקידנו להמשיך את המסורת, לדעת שהשמירה שקיבלנו של העמדת המחיצות, של ענני הכבוד שפלטו כל מה שלא ממחנה הקדושה ומה שלא ראוי, ותפקידנו לשמר את הקדושה, זו שמירת שבט לוי. שבט לוי פורק מעליו עול החשבונות הרבים, אין לו כל דבר אחר מלבד תורה, אין לו חלק בארץ ולא נחלות, לא עולם הזה, רק לימוד התורה ועבודת ה'. והתכנסנו כאן בכדי לדעת שעלינו להמשיך בכל הכח ובכל עוז את הדבר הזה.

יש מסורת הישיבות שעוברת מדור לדור, מרבינו הגר"ח מוולאז'ין ועד לדורינו, יודעים כיצד נראית המסורת הזו, עלינו לדעת כמה גדולה הקפידה על כל תג ותג, לא לזלזל בשום קטנות, הישיבה היא המסגרת ששומרת ששום דבר לא יצא לחוץ, ושיישארו תחת הענן. ובכל זמן ובכל שנה היצר הרע מתחדש ומנסה להכניס דברים חדשים, כתוב בחינוך שהתפילין והציצית הם שמירה על האדם מהשפעת החומר, ומוסיף החינוך "ושלא יפסוק מפינו הלימוד", זה השומר הגדול, ואת זה צריכים לשמר. יש פרצות חדשות, הטכניקות המתחדשות בכל עת, הם אויב ל"שלא יפסוק מפינו הלימוד", ועלינו לדעת כמו שרבינו לא הפסיק לרגע מלימודו לא במחשבתו, לא בעיניו, ולא בפיו, מעשים מפורסמים ונוראים, בדבר הזה אנו צריכים להחזיק ולהמשיך.

קשה להעביר את הרגשת הלב, אבל כולם מבינים שזה עומד על כל אחד, המשך ההעברה של המסורת.

"ייתב ה' ולא יוסיף ליסרה, אמן ברכים כושלות, חלק יעקב ומושיע בעת צרה, לצדק ימלוך מלך, ושלמו ימי אבלך, לאורו נסע ונלך".

ברשות מרנן ורבינו גדולי ישראל, בני התורה. התכנסנו במלאת י"ב חודש להסתלקות מאור עינינו, עטרת ראשינו, רבינו הגדול. לדבר דברי הספד.

כתוב בפסוק (דברים פ"ו פ"ו) "ובני ישראל נסעו מבארן בני יעקן מוסרה שם מת אהרן", ופירש רש"י, "ועוד, שם מת אהרן, והלא בהר הרר מת, צא וחושו ותמצא שמונה מסעות ממוסרה להר הרר, אלא אף זו מן התוכחה, ועוד זאת עשיתם כשמת אהרן בהר הרר לסוף ארבעים שנה ונסתלקו ענני כבוד". והיינו שחזרו לאחוריהם שמונה מסעות ושם בכו על הסתלקות אהרן, כשאהרן נסתלק לא כולם בכו, עדיין לא ראו. הגמרא בתענית (ט) דורשת "מת אהרן נסתלקו ענני כבוד וכו' והיינו דכתיב ויראו כל העדה כי גוע אהרן, אמר רבי אבהו אל תקרי ויראו אלא ויראו". ופי' שם המהרש"א שבתחילה לא ראו כולם שאהרן איננו, ורק כשראו שנסתלקו העננים הרגישו שאהרן לא נמצא.

ומתי ראו את זה? כל מסעותיהם וחניותיהם של כלל ישראל היו על פי הענן, כשנסתלקו ענני הכבוד נסתמה הדרך, לאן הולכים ולאן נוסעים? עד שחזרו לאחוריהם מסע אחרי מסע - שמונה מסעות, ואז ראו שאין לאן ללכת ועשו הספד על אהרן. כשנתבונן, שנה שרבינו הגדול איננו, מה קרה בעולם, ענני הכבוד נסתלקו, לא יודעים מה לעשות, ועל זה צריך לקונן.

מה המשמעות של ענני הכבוד? בתורה כתוב "וישמע הכנעני מלך ערד", ודרשו חז"ל (תענית ט) "מה שמועה שמע שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד", הסכנה המגיעה מבחוץ יכולה להיכנס בהעדר הענן, התפקיד של הענן הוא לעצור את הסכנה. ובענני הכבוד כתוב דבר נוסף, שהיה הענן פולט החוצה מחוץ למחנה את כל הנחשלים, הענן שימר את כל קדושת ישראל, הענן החזיק את הקהילה, את מחנה ישראל. וכשאין ענן, הסכנה היא לא רק מבחוץ, מבית פנימה יש סכנה, כל אחד כבר נהיה בעל דעה.

כשאנו מסתכלים כיצד אנו נראים בלי רבינו זצוק"ל - יתומים! הגאונים, הפוסקים, הבני תורה, ראשי הישיבות, כל מי שצריך לשמוע הכוונה, נסתם הדרך. זו הקינה של גמר י"ב חודש, רואים את ההעדר של כל השנה, שבתות, ראשי חודשים, תחילת הזמן, סוף הזמן, ימים טובים - שנה שלמה, בכל מורגש ההעדר.

גם בחטא העגל נסתלקו ענני הכבוד, ואז החזירו את זה שבט לוי בקריאה מי לה' אלי. על שבט לוי מוטל להחזיר את ענני הכבוד. גם במיתת אהרן

נתקיימו בו כל דרכי השגת החכמה

כתוב במשלי (ב' ב') "להקשיב לחכמה אונן תטה לבך לתבונה", ומפרש רבינו יונה "על כן הזהיר בכאן על נטיית הלב לתבונה, כי צריך האדם לפנות מחשבתו מכל דבר ולהטות לבו מכל חפץ וליחדו לתבונה", יש כללים כיצד זוכים לחכמת התורה, א'. צריך להקשיב לכל מילה שהרבי מלמד, לדעת בדיוק מה שמעת ומה למדת, שהכל יהיה ברור. ואחרי שהאדם כבר יודע בדיוק מה הוא שמע ולמד זה עדיין לא מספיק, יש בלב מקום לתאוות העולם הזה וצריך גם לדאוג שהלב לא ילך אחר תאוותיו, שהשאיפות יהיו רק תורה.

וממשיך הפסוק (ש"ג ג'): "כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך", ומפרש רבינו יונה "זו היא המעלה השלישית, שיתפלל אל החכמה ויבקש עליה מלפני הש"י שיצליח בה וישגי אליה. תקרא. תתפלל, מלשון "ובימי אקרא". תתן קולך. מענין "קולי אל ד' אקרא", "ויתן את קולו", הדרך השלישית בהשגת התורה היא תפילה ובכי בקול.

הכל התקיים ברבינו מרן זצ"ל, הוא דקדק בכל מילה. העולם הזה היה רחוק ממנו לגמרי, והוא השקיע את כל תבונתו רק בתורה. זכיתי לעמוד על ידו בתפילה ולשמוע מפיו, בסיום שמונה עשרה כשהיה מתפלל "פתח ליבי בתורתך" היה רועד ומתרגש. (מעמד סיום הש"ס, עשור להסתלקותו - בניני האומה)

אור התורה האיר

בישיבה הוא החזיק אותנו, לימד אותנו, כסדר היינו מתייעצים איתו על כל דבר קטן, רוחניות וגשמיות. בתחילת החורף האחרון נכנסנו לחדרו על כמה ענינים של עצה וברכה, והיה ניכר שהוא בחולשה מופלגת עד שכמעט לא נשמע קולו - רק דעתו היתה צלולה וזכה כרגיל בבהירות מבהילה, כאשר כרגיל מיד כשגמרו לשאול את השאלה השיב בחדות וראו במוחש את אור התורה המאיר ומסלק את כל הבלבולים והספקות, אבל ברגע ששאלנו שאילה בהלכה לפתע נעשה קולו גבוה הרבה יותר, ונפלאנו להבין מנין בא פתאום הכוח הזה. (מעמד סיום הש"ס, עשור להסתלקותו - בניני האומה)

לימוד התורה בכל כוחו

ידוע שרבינו מרן זצוק"ל היה לומד בבית מדרש סגור, הוא למד שם לבד, ובשנות צעירותו כשהיה לומד גמרא היה מחזיק אותה בידיים, לא הניח אותה על השולן או על הסטנדר, הוא החזיק את הגמרא בידיים. והיה סוגר את הבית הכנסת כדי שלא יהיה שום אפשרות להפריע לו.

הגמרא (ב"ב נ"ז) דורשת עה"פ "ועוצם עיניו מראות ברע", ומבאר שהאדם ההולך בדרך ועוצם עיניו מדברים רעים נקרא צדיק, ואמרתי בגמ' דאם הוא הולך שם כשיש לו דרך אחרת לילך בה, אפילו אם עוצם עינו נקרא רשע, כיון שבחר ללכת בדרך הפרועה, החובה היא 'לסגור' את האפשרויות האחרות.

כאן מגיע המבחן, כשאדם בא ואומר שאין לו שום עסקים אחרים - הוא רוצה רק תורה. אם נכנס עוד אדם ללמוד בביהמ"ד, זה יכול להפריע לריכוז, ולכן הוא נסגר בחדר לבד. גם הידיים מהווים סיבה להפריע ללימוד התורה, האדם לומד וידיו מתעסקות עם דברים שיכולים לגרום לו להפרעות ללימוד, ולכן הוא קשר לעצמו את הידיים - הם מחזיקות כל הזמן את הגמרא, אין שום אפשרות להפרעה, כולו תורה, הוא סגר את עצמו מפני כל אפשרות של הפרעה, זה היה פשר הנהגתו. (מעמד סיום הש"ס, עשור להסתלקותו - בניני האומה)

עמוד האמת

וכמו שאמרנו שהישיבה זה כלל ישראל, ולכלל ישראל יש את האמת שלו, ופעם הייתי אצל רבינו מרן זצוק"ל והוא אמר לי בנוגע לשאלה בענייני הישיבה - שבשביל הקב"ה מספיק שיהיה יהודי אחד ששומר את התורה כמו שהיא, והפירוש בזה הוא שמי ששומר את התורה כראוי - זה האמת, ומהאמת גדל כבר עוד דברים, וכשהאמת לא קיימת אין יותר שום סיכוי. ולכן גם אם זה קשה, ונראה שזה לא מצליח - לא זה הנושא בכלל, הנושא הוא להעמיד על הקיר את האמת, את מה שרוצים מאיתנו בעולם הזה בכדי לזכות לחיי עולם הבא. (י"ב טבת תשפ"א)

יסוד שנאת חנם - לדאוג רק לעצמו

הגמרא ביומא (שם) ממשיכה "אבל מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב. מפני שהיתה בו שנאת חנם", גם שנאת חנם זה פריקת עול. בנביא (מלכים א', י"ב) מסופר שאחר ששלמה המלך נפטר הגיעו אל רחבעם בנו משלחת בראשות ירבעם בן נבט וביקשו ממנו שיעשה הנחה במיסים וירפה מעליהם את מלכותו. ורחבעם התייעץ עם יועצי אביו ואמרו לו שישכים, ואילו חבריו הצעירים יעצו לו שלא להסכים, והוא החליט "אבי הכביד את עלכם ואני אסיף על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים" (שם י"ד) ולכן קבוצה גדולה מעם ישראל כעסו "וישבו העם את המלך דבר לאמר מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דוד וילך ישראל לאהליו" (שם ט"ז), עם ישראל מרד ברחבעם. ובמדרש (ילקוט שמעוני שמואל א' רמז ק"ו) "איש לאהליו ישראל ולא לבית המקדש אל תקרי לאהליו אלא לאלהיו", עם ישראל מרד אז בקב"ה, הם רצו לעבוד עבודה זרה.

בירושלים מלכו מלכות בית דוד, ואמנם כל שבט היה משהו אחר והדבר המאחד את כל השבטים היה עבודת ד' בבית המקדש, כי עיקר המקום של עבודת ד' היה שם, אבל כשעם ישראל מאס במלכות בית דוד הם בעצם אמרו שלא יעלו לרגל, ואינם חפצים בבית המקדש, הם אמרו שקודם הם דואגים לעצמם, שלהם יהיה יותר טוב. וזהו יסודו של שנאת חנם, לא משתעבדים לכולם, רק לתועלת עצמו.

תכלית המקדש להשתעבד לקב"ה, ותיקון החורבן הוא ההשתעבדות

החובות הלבבות כותב שצריך להיכנע לקב"ה ולתורה, אדם רגיל לא נכנע, ואפי' שהוא מאמין ובוטח בקב"ה, אבל היצר הרע של הגאווה נמצא בו, כבר מהנחש הקדמוני, זה נמצא אצל כל אחד, וזה מה שאנו אומרים כל יום ב'יהי רצון' שלפני הנחת תפילין "לשעבד בזה תאווה ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו", התפילין מלמדים אותנו להשתעבד יותר לקב"ה.

ולכן היצר של העבודה זרה היה כל כך חזק בזמן בית המקדש, שזה טבע האדם - הפריקת עול. וזה בעצם מה שיש לנו בבית המקדש, בית המקדש בא לשעבד אותנו עוד לקב"ה, בית המקדש הוא בית של עבודת ד', וברגע שזה לא היה כך, כשעם ישראל לא השתעבדו בו לקב"ה כבר לא היה שום צורך במקדש.

התיקון שלנו הוא להשתעבד כל הזמן לתורה ומצוות, אין לנו היום בית המקדש, וכמו בזמן בית המקדש כל אחד יכול לבחור אם הוא משתעבד, גם אנחנו יכולים לבחור, מי שרץ ללמוד ולעשות מצוות הוא משתעבד, ולהיפך מי שמתעצל בזה לא משתעבד, אין בזה שום גבול, והוא מה שאמרו (הגיה ט'): "ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד", מי ששונה מאה ואחת מראה שמשתעבד יותר מהשונה פרקו מאה פעמים.

מטרת סדרי הישיבה - שעבוד

האדם קובע לעצמו גדרים, רבנו מרן המשגיח זצוק"ל הסביר פעם שהסיבה שיש "סדרי הישיבה" זה כדי להרגיל את האדם להשתעבד, לא רק כדי שילמדו כך וכך שעות, אלא כדי להרגיש עול, שידעו שיש זמן וצריך לעמוד בו. היום המצב הוא שונה לגמרי, גם אם יש זמן לא מרגישים שצריך לעמוד בו, לא חושבים כשיש בעיה למישהו אחר.

והאמת היא שלא הבעיה שרק שלומדים פחות, אלא לא משועבדים. עכשיו בימי בין המצרים תפקידנו הוא להיות משועבדים, לדעת שרוצים מאיתנו להיות עבדי ד'. ובכל דרגה אפשר למצוא את הנקודה של העבודות, וכמו שכבר הזכרנו, לברך בכוונה, לקום מוקדם בבוקר, להתפלל, לחשוב בלימוד, להתווכח בלימוד, הכל מלא אפשרויות להיות ולהראות בנפשנו שאנו עבדי ד'.

"עבדות" פירושו לטרוח ולעמול

האדם מחפש איך לחיות את החיים בצורה יותר קלה, הוא לא רוצה לעבוד קשה, כתוב במשלי (ב', ד) "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה", לחפש אחרי זה כמטמון, וכמו שפירש רבנו יונה, "וכענין חופש מטמונים שהוגד לו כי יש מטמון בבית הזה או בבקעה הזאת כי לא יהיה עליו לטרוח חפוש המטמון, מדעתו שימצא הון רב במקום אחד ויתעשר ברגע אחד וכו'. ולפי הערבות בטרחה וחפוש תפקחנה בה עיני השכל ותשתמר בלב האדם", לשמוח במה שטורחים, ולפי גודל השמחה בטרחה כך האדם יבין וישיג יותר. היום כולם מחפשים דרכים להקל, אפשר לחפש כל דבר במחשב, לא צריך לחפש ולטרוח למצוא דברים, אבל לא זה המטרה, העיקר הוא לטרוח, לעבוד יותר את הקב"ה בכל כוחו.

אבלות - כניעה

נמצאים עכשיו בימי בין המצרים ועלינו לדעת שיש נושא של "עבדות", חלילה להיות במצב של פריקת עול, אנו אבילים בימים הללו. וגם יסוד האבלות זה כך, מי שמתאבל על קרובו הוא נכנע, הוא לא צוחק, הוא מקשה על הגוף, הוא לא מספק ליצר הרע את רצונותיו. זה הדרך שעלינו לנהוג עכשיו בימי בין המצרים, להרגיש שיש דברים שאנו לא עושים, שזה לא מתאים, להיות בתוך עול, וכבר הזכרנו את הפסוק "טוב לגבר כי ישא על בנעוריו", זה המטרה, לדעת כשנסועים מ"ב מסעות מה המטרה הסופית, אדם צעיר נמצא עכשיו בתחילת מסעותיו ועליו לחשוב להיכן הוא רוצה להגיע בסוף, מה המהלך המוביל אותו בחיים.

וכמובן שהכל הוא בדרך לבנין בית המקדש, אנו מצפים ומתפללים שהקב"ה יבנה לנו את בית המקדש, אבל עלינו להרגיש כל הזמן שאחנו מתקדמים עכשיו עוד בדרך לבנין בית המקדש, וכל אחד יעשה לעצמו גדרים כיצד יוכל להיות משועבד למשהו, ואדם שמשועבד מצליח.

כולם מקבלים קבלות ביום כיפור, ואז מרגישים משועבדים, מרגישים שנמצאים תחת הקבלה הזאת, תחת התשובה. עול זה לא רק היכ"ת איך לעבוד את הקב"ה, זה המטרה, לחיות תחת עול מלכות שמים, וכל אחד לפי דרגתו יכול להגיע לדרגה מסוימת של עול.

פורענות - נחמה - תשובה

בשו"ע (או"ח תכ"ח, ח) "מי"ז בתמוז ואילך מפטירין ג' דפורענותא, ז' דנחמתא, תרתי דתיובתא", זה המהלך עד יום הכיפורים, בהתחלה קוראים מה קורה ואיזה עונשים יש בלי קיום מצוות, כשיש פריקת עול. לאחר מכן קוראים את הפטרות של הנחמה, לראות שהקב"ה מחכה לנו. ולבסוף עושים תשובה ביום הכיפורים.

זה המהלך, מתחילים עכשיו במסעות, ומתקדמים לימים הנוראים, נוסעים לתכלית, בית המקדש היה תכלית בריאת העולם, ולזה אנו שואפים ומצפים, וכל אחד ואחד בידו לדעת שהוא נוסע בדרך לעבוד את ד'.

(מתוך הספר "שכינתו לציון")

אור הַדָּשׁ עַל צִיּוֹן
ניתן להשיג את הספר החדש
שכינתו לציון
שיחות ומאמרים
מרבנו הגדול מרן ראש הישיבה
הגאון רבי שמואל מרקוביץ שליט"א
על ימי בין המצרים
תשעה באב
בכניסה להיכלי התורה
בישיבה הקדושה
וכן בטל': 0747-34-64-65

לעילוי נשמת מרן הגאון רבי יעקב בן רבי אברהם עדס זצוק"ל נלב"ע כ"ז תמוז ה'תשכ"ג
נח"מ נ"י ירידתו ינו ה'ת"ר"ג שליט"א

לע"נ הרבנית מרת אסתר בת רבי מרדכי בנימין סופר נלב"ע ביום י"ז בתמוז תשפ"ג
נח"מ נ"י בני המשפחה הי"ד

לתרומות והנצחות:

מכון 'צור התורה'
0747-3464-65
לקבלת הגיליון מידי שבוע באמייל:
mzh0747@gmail.com

לעילוי נשמתו הטהורה של

רבן של כל בני הגולה רבינו מרן פוסק הדור קברניט הישיבה

רבי יוסף שלום בן רבי אברהם אלישיב זצוק"ל

נלב"ע כ"ח בתמוז תשע"ב

הנצח נ"י נבדו חבניו ירידתו הרה"ג רבי אריה שליט"א עינו ירידתו הרה"ג רבי יענקל דוד רימר שליט"א

לעילוי נשמתו הטהורה של

רבינו מוסר התורה ומעתיק השמועה מרן ראש הישיבה

הגאון רבי שמואל בן ר' מיכל דוד רוזובסקי זצוק"ל

נלב"ע כ"ז תמוז תשל"ט

הנצח נ"י תלמידו ירידתו הרב ח.א. שליט"א